

(магістерського) рівня вищої освіти. Практика є гарним індикатором рівня та якості знань, умінь, навичок майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, здатності та готовності застосовувати їх в безпосередній управлінській діяльності; дає широкий простір для професійної та особистісної самореалізації, сприяє творчій самореалізації, ініціативності, відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Пивовар Н., Бабенко І. Педагогічні принципи в організації навчально-дослідницьких практик зі спеціальності 073 Менеджмент. *Витоки педагогічної майстерності*: журнал. Полтава, 2022. Випуск 30. С. 158-165.
2. Швардак М. В. Система підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту: автореферат. 2020. Хмельницький. 37 с.
3. Якубів В. М., Жук О. І., Яворська В. В., Григоруک І. І. Наскрізна програма виробничої практики та методичні рекомендації для студентів освітнього рівня «магістр» за спеціальністю 073 «Менеджмент» (ОП «Управління навчальним закладом»). Івано-Франківськ: ПНУ, 2017. 31 с.

Яна ДЕМУС

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО СПОРТУ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Нині в Україні та в більшості зарубіжних країн більшою мірою усвідомлюється рівність людей. Вона визначається в незалежності від стану здоров'я чи наявності особливостей розвитку, а й через їх право на самовизначення, інтеграцію в суспільство, в тому числі й через заняття фізичною культурою та спортом. Але рівноправ'я в соціумі до людей, які мають проблеми в стані здоров'я, було не завжди. Аналіз зарубіжної літератури дає можливість прослідкувати еволюційні відносини між суспільством та людьми з особливими освітніми потребами. Дослідження в цьому напрямку дозволяє виділити кілька етапів становлення інклюзивної фізичної культури для осіб, які мають інвалідність.

Еволюція ціннісних орієнтацій соціуму та організація реабілітаційної роботи щодо людей з інвалідністю є основою поділу на етапи.

Перший етап – «неприйняття та відторгнення людей, які мають проблеми зі здоров'ям» (VII ст. до н.е. – XVIII ст. н.е). У період формування суспільства спостерігалась негативна тенденція до людей, які «відрізнялись»[3]. Так, у Стародавній Спарті, де багато століть створювався культ здорового тіла, людей, що мали яскраво виражені відхилення від норми, знищували. Історія свідчить, що до IV ст. н.е. новонароджених топили, залишали в ущелинах, спалювали в угоду богам під час релігійних церемоній.

Середньовічна Європа також не відрізнялась гуманністю до людей з інвалідністю. Інквізитори розправлялися з душевно хворими, вважаючи їх «дітьми диявола». У цей час починає формуватися культурна традиція дискримінації осіб з фізичними і психічними порушеннями в розвитку; філософи-богослови теоретично обґрунтовують неповноцінність людей з природженими фізичними, розумовими і психічними недоліками.

Середньовічне законодавство, слідуючи традиціям Римського права, не визнає інвалідів дієздатними. Світський і церковний закони, народні традиції єдині в погляді про інваліда як неповноцінну людину, від якої слід захищатися, виключенням були військові, які зазнали каліцтва.

Другий етап характеризувався визнанням та пізнанням людей з інвалідністю (XVIII н.е. - поч. XX ст.). У даний період були зроблені перші спроби гуманного ставлення до людей з обмеженими функціональними можливостями. Прийняття людей з інвалідністю було зроблено французьким лікарем-психіатром Філіпом Пінелем та його учнем Жан-Етьєн-Домініком Ексірольєм [4].

Жан Ітар (французький психіатр) впродовж своєї кар'єри зробив спробу навчання та виховання дитини з глибокою розумовою відсталістю. Його сили були покладені на розвиток хлопчика, який був знайдений в лісі. Досвід вченого був основою системи навчання, яка утворилася в першій половині XIX століття для дітей з розумовою відсталістю. На думку Ітара, під час навчання таких дітей потрібно використовувати тренувальні вправи для органів чуття та моторики. На основі вчення Жана Ітара великого поширення набула система фізіологічного навчання. Вона була розроблена Е. Сегеном, а популярність отримала за допомогою французького психіатра Буренвіля і системи Монтесорі, що отримала назву сенсорна культура [1].

Становлення та розвиток сенсорного навчання людей з інвалідністю є основним відображенням домінуючого філософського світогляду (сенсуалізму), яким характеризується даний історичний період. Яскравими представниками цього світосприйняття були Тегопсс, Н. Гассепді, Д. Локк, Дж. Берклі, Д. Хьюм, Н. Гольбах, К. Гельвецький [2]. Їхні погляди полягали в тому, що чуттєве пізнання – основа та запас уявлень про зовнішній світ, що накопичується органами чуття і визначає інтелектуальний розвиток та моральні якості дитини.

Вперше розмежування причин розумової відсталості було здійснено бельгійським психіатром Жаном Демором. Він запропонував відрізнити соціально-педагогічні та органічні причини відставання. А те, що діти з інвалідністю потребують особливих форм навчання та виховання, висловив швейцарський педагог Песталоцці [5]. Ним були обґрунтовані принципи роботи з такими дітьми: посиленість у навчанні, використання дидактичних матеріалів, поєднання навчання з продуктивною працею.

Порівнюючи перший і другий період, можна сказати, що відношення до осіб з інвалідністю змінювалося на краще, але це відбувалося повільно. У цей час з'являються перші державні спеціальні освітні установи, яка були розраховані на осіб із порушенням зору, слуху, інтелекту. Найперші спеціальні школи були відкриті в Парижі (1770) [4].

Отже, другий етап у країнах Західної Європи показав, що відношення соціуму до людей з інвалідністю перейшло від ненависті та агресії до терпимості та партнерства. Цей період характеризувався не просто визнанням людини, незалежно від стану її здоров'я, а й правом на самовизначення. Організація навчання та виховання базувалася на медико-біологічному підході. Він ґрунтувався на вивченні етіології порушень, розгляді анатомо-фізіологічних та генетичних відхилень, підборі засобів та методів навчання та виховання.

Фізична культура, як важливий засіб реабілітації та соціальної адаптації, на той час не мала визнання. Це пояснюється тим, що було недостатньо вивченим стан рухових можливостей дітей з інвалідністю, їх фізичні якості. Пізніше з'явилися дослідження, які були спрямовані на розгляд рухових навичок цієї категорії дітей. Цей факт став початком нового етапу в еволюції ціннісних орієнтацій зарубіжного соціуму по відношенню до осіб з інвалідністю.

Третій етап характеризується активним вивченням рухових можливостей та фізичних якостей дітей, які мають особливі освітні потреби (1950–1970).

Список використаних джерел

1. Всесвітня програма дій стосовно інвалідів, прийнята Генеральною Асамблеєю 3 грудня 1982 р.: Резолюція ООН 37/52.

2. Стандарти правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/96.
3. Дікова-Фаворська О. М. Актуальні проблеми соціальної інтеграції осіб з особливими потребами. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : Тези доповідей. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2007. 484 с.
4. Авер'янова Н. М. Соціалізація студентів з особливими потребами в умовах трансформацій українського суспільства. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : Тези доповідей. К. : ВМУРОЛ «Україна», 2007. 484 с.
5. Даниленко В. Матеріали та пропозиції щодо становища інвалідів в Україні і шляхів його поліпшення. *Основи здоров'я та фізичної культури* : науково-методичний посібник. 2006.

Сергій САВЧЕНКО

ВНЕСОК ЗЕМСТВ У КНИГОДРУКУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Непересічну роль у розбудові системи земського самоврядування на території України, зростанні ефективності культурно-господарської діяльності земств відіграла їх видавнича діяльність. Вона розглядалася земцями як невід'ємний атрибут гласності, відкритості, прозорості роботи земських установ. Виготовлення й розповсюдження земствами друкованої продукції забезпечувало існування важливого каналу соціальної комунікації, ставало засобом формування позитивного іміджу земських установ в очах населення, його мобілізації для вирішення актуальних питань облаштування місцевого життя й, зрештою, слугувало вирішенню широких просвітницьких завдань земського самоврядування. Наприкінці XIX – на початку XX ст., незважаючи на спроби адміністративної влади стримувати видавничу активність земств цензурними обмеженнями, земська друкована продукція міцно закріпила свою першість серед провінційних видань на території України. За подальший прогресивний розвиток між земцями й чиновниками від освітнього міністерства відбувалася боротьба, упродовж якої перші використовували всі можливості для того, щоб видавати для шкіл програми, підручники, друковані навчальні й наочні посібники тощо.

Традиційний інтерес українських дослідників до історії земського самоврядування досі фактично оминав таку важливу ділянку земської діяльності, як видавнича справа. Обмежуючись поверховою характеристикою різних видів земських видань, учені-земствознавці найчастіше демонстрували досить поверхові уявлення про сутність земської видавничої діяльності[1]. Свідченням цього слугували їх намагання штучно обмежити сферу видавничої діяльності земств випуском «книг для народу», а в окремих випадках – взагалі самих лише періодичних видань.

Видавничу діяльність земських установ необхідно розглядати в широкому контексті видавничої справи в земствах, орієнтованої на підготовку, виготовлення й розповсюдження земствами видавничої продукції. У цьому сенсі під земською видавничою діяльністю слід розуміти сукупність організаційно-виробничих і творчих заходів земських установ, спрямованих на підготовку та випуск у світ власної видавничої продукції [2].

Головними дійовими особами є провідні книговидавці. У Росії книжкова справа розвивалася як одна з галузей підприємництва. Найбільшими такими підприємцями були Суворін і Ситін. Вони стали для з'явилися чи не перші книговидавничі мільйонери. Вони намагалися зробити книгами доступними для всіх читачів. Крім них можна сказати, що видавничою справою займалися підприємці – Павло Ребушінській, кн. Тенишева,